



Σχέδιον τοῦ ἐν Σιῶν ἱδρυομένου Ναοῦ τῶν διαμαρτυρουμένων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΛΟΣ Ο ΙΒ΄.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.

Τὴν κατάκτησιν τοῦ παλαιοῦ κόσμου τότε μόνον ἐπεχείρησεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐξησφάλισε μὲν τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων γειτόνων αὐτῆς, καθυσέχασε δὲ τὴν Ἑλλάδα ὑποτάξας αὐτήν· καὶ τὴν ὑποταγὴν ταύτην δι' οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἐξετέλεσεν ἢ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μελετωμένης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως· καὶ ἐταπείνωσε μὲν τὴν ἐπ' ἡμετέραν τῶν Λακεδαιμονίων ὄφρυν, αἰνιδυνον καταστήσας τὴν ζηλοτυπίαν αὐτῶν, προσέβαλε δὲ τὰς ναυτικὰς ἐπαρχίας, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ παρὰ τὴν ὠδήγησεν, ὅπως μὴ ἀποχωρήσῃ αὐτὸν τοῦ στόλου· τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν τάξιν θαυμασίως ἀνέταξε κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ, οὐδέποτε ἐστερήθη τῶν ἐπιτηδεύων, καὶ, ἐὰν ἀληθὺς ὑπάρχῃ ὅτι ἡ νίκη τὰ πάντα τῷ ἔδιδε, οὐδὲν ἦττον ἀλλοθύνει ὅτι αὐτὸς ἀναπόφρακτον καθίστη τὴν νίκην διὰ τῆς περινοίας του.

Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς ἐπιχειρήσεώς του, ἦτοι ὅτε μικρὰ τῆς ἀποτυχίας ἤρκει πρὸς καταστροφὴν του, ὀλίγην ἐμπιστοσύνην ἔδειξε πρὸς τὴν τύχην· ἀλλ' ὅτε δι' ἄλλεπαλλήλων εὐτυχημάτων, ἀνώτερος κατέστη τῶν περιστάσεων, τότε ἡ τόλμη συχνάκις ἀπεφάσισε τὰς νίκας αὐτοῦ. Διότι, ὅτε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐστράτευσε κατὰ τῶν Τριβαλλῶν

καὶ Ἰλλυριέων, τὸν πόλεμον τοῦτον διεξήγαγε μετὰ μεγίστης περινοίας καὶ προφυλάξεως, ὥς ὁ Καῖσαρ κατόπιν ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Γάλλους· ὅτε δὲ ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα θρασὺν ἀντίπαλον εὑρε τὰς Θήβας, οἷον ἀκουσίως ἐλέπομεν αὐτὸν ἀλίσκοντα καὶ καταστρέφοντα τὴν πόλιν ταύτην· διότι στρατοπεδεύσας παρὰ τῇ πόλει, ἀναμένει τοὺς Θηβαίους εἰς συνθηκολόγησιν, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι ῥίπτονται κατὰ τῶν κρημνῶν. Ὅτε δὲ πρόκειται νὰ καταπολεμηθῇ ὁ Περσικὸς στόλος, τότε, ὁ μὲν Παρμενίων ἔχει τὴν τόλμην, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν σοφίαν. Ὑπερφυῆς στρατήγημά του ἦν τὸ ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῶν παραλίων καὶ ν' ἀναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσιν οἱ ἴδιοι τὴν θαλάσσιον αὐτῶν δύναμιν, καθ' ἣν κατὰ πολὺ ὑπερέχον αὐτοῦ. Ἡ Τύρος ἦτο κατ' ἐξοχὴν πιστὴ εἰς τοὺς Πέρσας, ὥς ἐμπορεῖον καὶ ναύσταθμος χρησιμεύουσα εἰς αὐτοὺς, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀλίσκει καὶ καταστρέφει τὴν Τύρον· ἀκολούθως κυριεύει τὴν Αἴγυπτον ἣν ὁ Δαρείος ἀφίνει κενὴν στρατιωτῶν, ἅπειρα συναθροίσας καὶ ἀνοφελῇ πλήθῃ, εἰς μέρος ὅπου ὀλίγον ἐχρησίμευον εἰς αὐτόν.

Ἡ διάβασις τοῦ Γρανικοῦ κατέστησε τὸν Ἀλέξανδρον κύριον τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἡ ἐν Ἰσῶ μάχῃ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν Τύρον καὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἡ μάχη τῶν Ἀρδρήλων τοῦ ἔδωκεν ὅλην τὴν γῆν.

Μετὰ τὴν ἐν Ἰσῶ μάχην ἀφίνει φεύγοντα τὸν Δαρείον καὶ καταγίνεται μόνον εἰς παγίωσιν καὶ

τακτοποιήσιν τῶν κατακτησέων του· μετὰ τὴν μάχην τῶν Ἀρβήλλων, τοσοῦτον ἐκ τοῦ πλησίου καταδίωκε αὐτόν, ὥστε οὐδὲν ἐν τῇ αυτοκρατορίᾳ του ἀρίνει εἰς αὐτόν καταφύγιον. Ὁ Δαρεῖος εἰσέρχεται εἰς τὰς ἐπαρχίας του, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὐρίσκει αὐτὸν, καὶ ἐξέρχεται ἀμέσως αὐτῶν. Ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοσοῦτον ταχυδατεί, ὥστε νομίζεις ὅτι ἡ αυτοκρατορία τοῦ κόσμου πρόκειται ἄθλον τοῦ δρόμου μᾶλλον, ὥς εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, παρὰ τῆς νίκης. Καὶ τοιαῦτα μὲν αἱ κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Ἡ δὲ διατήρησις αὐτῶν τοιαύτη τις. Ἀντέστη μὲν πρὸς τοὺς ζητούντας αὐτόν νὰ κηρύξῃ τοὺς μὲν Ἕλληνας, δεσπότας, τοὺς δὲ Πέρσας, δούλους. Στρατὸς καὶ μόνιμος σκοπὸς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ συγχώρευσις τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ ἡ ἐκ μέσου ἄρσις πάσης μεταξὺ κατακτητοῦ καὶ κατακτηθέντος λαοῦ διακρίσεως· μετὰ τὴν κατάκτησιν ἐγκατέλιπε πάντα τὰ βίαια μέσα, δι' ὧν ἔφερον αὐτὴν εἰς πέρας· ἀνέλαβε τὰ ἥθη τῶν Περσῶν αὐτός, ἵνα μὴ λυπήσῃ τοὺς Πέρσας ἀναγκάζων αὐτοὺς νὰ δεχθῶσι τὰ ἥθη τὰ Ἑλληνικά, καὶ ἐπηγγέλθη μὲν τόσον σέβας πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου, ἀνέδειξε δὲ τοσαύτην ἐγκράτειαν. — Ποίον ποτε κατακτητὴν ἐθρήνησαν οἱ παρ' αὐτοῦ κατακτηθέντες λαοί; Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τίνος ἄρπαγος ἔχυσε πύρινα δάκρυα ἢ καυμνωθεῖσα ἀπὸ τὸν θρόνον οἰκογένεια; Ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι μοναδικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. —

Οὐδὲν ἄλλο στερεοῖ τὴν κατάκτησιν ὅσον αἱ μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἐπιγαμίαι. — Ὁ Ἀλέξανδρος ἐνυμφεῖται γυναῖκας ἐκ τοῦ ἔθνους ὅπερ ἐνίκησεν· ἠθέλησε καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ αὐλικοὶ του νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ, τὸ ἐπραξαν, καὶ τὸ παραδειγμα τούτων ἠκολούθησαν καὶ πάντες οἱ λοιποὶ Μακεδόνες. — Τοὺς τοιοῦτους γάμους ἐπέτρεψαν μεταγενεστέρως οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βουργουνοὶ, οἱ Οὐγγῶντες τοὺς ἐμπόδισαν μὲν κατὰ πρῶτον ἐν Ἰσπανίᾳ, τοὺς ἐπέτρεψαν δ' ἔπειτα, οἱ δὲ Λομβαρδοὶ οὐ μόνον τοὺς ἐπέτρεψαν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνεθάρρουν μυριοτρόπως. Ὅτε δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἠθέλησαν ἵνα ἐξασθενήσῃ τὴν Μακεδονίαν, ἀπέτρεψαν πᾶσαν ἐπιγαμίαν μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν ἐπαρχιῶν.

Θέλων ὁ Ἀλέξανδρος νὰ συνδέσῃ ἐπὶ μᾶλλον τοὺς δύο λαοὺς, ἔφερον ἐν Περσίᾳ μέγαν ἀριθμὸν Ἑλληνικῶν ἀποικίων. ἔκτισεν ἀπείρους πόλεις καὶ τοσοῦτον καλῶς συνήνωσε τὰ διάφορα μέρη τῆς νέας ταύτης αυτοκρατορίας, ὥστε καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ, καὶ τρωμερῶν ἐμφυλίων πολέμων περὶ διαδοχῆς διεγερθέντων καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἐξασθενησάντων, οὐδεμία Περσικὴ ἐπαρχία ἐπανεστη. Ἴνα μὴ ἐκκενώτῃ δὲ ἐντελῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐστεῖλεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀποικίαν Ἰουδαίων. Ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἡθῶν τῶν λαῶν του, πιστοὺς μόνον ἤθελεν αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος.

Δὲν ἄφησε δὲ εἰς τοὺς κατακτηθέντας λαοὺς μόνον τὰ ἥθη των, ἀλλ' ἄφηκεν εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀστυκοὺς νόμους των καὶ πολλὰκις μάλιστα καὶ πολλοῦ τοὺς βασιλεῖς ἢ διοικητὰς τοὺς ὁποίους εὐρί-

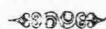
σκεν. Ἐπὶ κεφαλῇ μὲν τοῦ στρατοῦ ἔθετε τοὺς Μακεδόνας, ἐπὶ κεφαλῇ δὲ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τοὺς ἐγγυωρίους, προτιμῶν μᾶλλον νὰ διατρέξῃ κίνδυνον ἐκ μερικῆς ἀπιστίας (ὅπερ καὶ ἐνίοτε συνέβη εἰς αὐτόν), ἢ ἐκ γενικῆς ἀποστασίας. Ἐσεβάσθη τὰ ἀρχαῖα θρησκευτά καὶ πάντα τὰ μνημεῖα τῆς δόξης ἢ τῆς ματαιοφροσύνης ἐκάστου λαοῦ, καὶ ὅσους ναοὺς τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βαβυλωνίων καὶ Αἰγυπτίων οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας κατέστρεψαν, ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς ἀνήγειρε, καὶ εἰς τοὺς θωμούς παντός ὑποτασσομένου αὐτῷ ἔθνους προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν θεόν. Ἐφαίνετο δὲ ὅτι δὲν κατέκτα εἰμὴ ὅπως γίνῃ ἕδιος ἐκάστου ἔθνους μονάρχης καὶ πρῶτος πολίτης ἐκάστης πόλεως. Οἱ μὲν Ῥωμαῖοι τὸ πᾶν κατέκτασαν ἵνα τὸ πᾶν ἐρημώσωσιν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὸ πᾶν ἠθέλησε νὰ κατακτήσῃ ἵνα τὸ πᾶν σώσῃ καὶ συντηρήσῃ, καὶ οἰανδήποτε χώραν διέτρεχε, πάντοτε ἐσκεπτετο πῶς νὰ αὐξήσῃ τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰσχύν. Πρὸς τοῦτο δὲ τὰ μὲν πρῶτα μέσα παρείχεν αὐτῷ τὸ μεγαλεῖον τοῦ νοῦς, τὰ δὲ δεύτερα, ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀτομικὴ του οἰκονομία, τὰ τρίτα, ἡ ἀπεριόριστος μεγαλοδωρία του εἰς πᾶν μέγα καὶ εὐγενές. — Διότι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐκλείετο μὲν εἰς τὰς ἰδιαιτέρως δαπάνας, ἠνοίγετο δὲ εἰς τὰς δημοσίας. Καὶ ὅταν μὲν ἐπρόκειτο περὶ διαίτης ἑαυτοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφαίνετο Μακεδὼν, ὅταν δ' ἐπρόκειτο ἢ ἐκδουλεύει στρατιωτῶν νὰ ἀνταμείψῃ, ἢ κοινωνοὺς τῶν κατακτησέων αὐτοῦ νὰ καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἢ νὰ εὐτυχίσῃ ἕκαστον ἄνδρα τῆς στρατιᾶς του, τότε ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεδεικνύετο Ἀλέξανδρος.

Δύο κακὰς πράξεις ἐπραξεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ· τὸν ἐμπρησμὸν τῆς Περσεπόλεως καὶ τὸν φόνον τοῦ Κλείτου· ἀλλὰ καὶ ταύτας τοσοῦτον διὰ τῆς εὐκρινεῖς μετανοίας αὐτοῦ ἐδόξασεν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι, λησμονήσαντες τὸ ἐγκλήμα του, ἐθυμύθησαν μόνον τὸ σέβας του πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ θεωρήσαντες αὐτὰς μᾶλλον ὡς δυστυχήματα εἰμαρμένα ἢ ὡς ἰδίας αὐτοῦ πράξεις, οἱ μεταγενέστεροι ἀνευρίσκουσι τὴν καλὴν τῆς ψυχῆς του καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὁρμαῖς καὶ ἐν αὐταῖς αὐτοῦ ταῖς ἀδυναμίαις καὶ λυποῦνται αὐτόν διὰ ταύτας, διότι ἀδύνατον πλέον εἶναι νὰ τὸν μισήσωσι.

Θέλω νὰ παραβάλω αὐτόν κατὰ μίαν πράξιν πρὸς τὸν Καίσαρα· ὅτε ὁ Καῖσαρ ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσίας, ἀπῆλπισε τοὺς Ῥωμαίους διὰ πράξεως ἀπλῶς καὶ καθαρῶς ἐπιδεικτικῆς· ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Ἀσίας, τὸ μερικὸν τοῦτο σχέδιον συνεφώνησε πληρέστατα πρὸς τὸ γενικὸν σχέδιον τῆς κατακτησεὶς του.



ΚΑΡΟΛΟΣ Ο' ΙΒ'.



Ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος ὁ ΙΒ' ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχισε καὶ αὐτὸς τὸ στάδιόν του. Ἐγεν-

ἦλθον τῇ 27 Ἰουνίου 1682 καὶ ἐπταετῆς τὴν ἡλικίαν ἔπυεν ἤδη ἀφ' ὧς. Καίτοι δὲ ἐν τῇ νηπιακῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἡμερὸς ἐφάνη τοὺς τρόπους καὶ εὐμεταχείριστος, εἰς τινὰς ὅμως περιστάσεις ἀνέδειξε θέλῃσιν ἰσχυρωτάτην καὶ ἀκατάβλητον, τὸ μόνον δὲ μέσον δι' οὗ ὁ χαρακτήρ του ἐκάμπτετο ἦν ἡ φιλοτιμία. Μεταφράσαντός ποτε αὐτῷ τοῦ διδασκάλου τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐρωτήσαντος τί περὶ τοῦ ἥρωος ἐκείνου ἐφρόνει — Φρονῶ, ἀπεκρίθη ὁ νέος ἡγεμὼν, ὅτι ἤθελον νὰ τὸν ὁμοιάσω. — Ἀλλὰ, τῷ εἶπον, ἐκεῖνος ἔζησε τριάκοντα δύο μόνον ἔτη. — Ἄ! ἐπανελάθειν ὁ νέος ἐνθουσιώδης, μήπως δὲν ἀρκοῦσι ταῦτα ἀπὸ κατέκτησέ τις τόσα βασίλεια; — Τῶν λόγων δὲ τούτων τοῦ παιδὸς διακοινωθέντων εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸν βασιλέα, — Ἰδοὺ παῖς, ἀνέκραξεν, ὅστις θὰ ὑπερβῇ ἐμὲ καὶ αὐτὸν τὸν μέγαν Γουσταῦν. — Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Καρόλου τοῦ ΙΑ' ἐν ἔτει 1697, Καρόλος ὁ ΙΒ', πέντε καὶ δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου παραλαβὼν πολλοὺς ὑπικούς, πτωχοὺς μὲν, ἀλλ' ἐμπειροπολέμους. Καίτοι δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ ἀνέβαλε τὴν ἐνηλικιότητα τοῦ υἱοῦ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 18 ἐτῶν, οὗτοι ἀνεκλήρουν ἐαυτὸν ἐνηλικιὸν ἀπὸ τῶν 15 ἐτῶν ὅτε δὲ ἐπρόκειτο νὰ στεφθῇ, ἀποσπᾶσας ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸ στέμμα, ἔθετεν αὐτὸ ὁ ἴδιος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μετὰ μεγαλείου κατὰ πλῆξιντος ἅπαν τὸ παρευρισκόμενον πλῆθος. Τὴν περίστασιν ταύτην τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναδοξασίᾳ του ὡς ἔρμαιον ἔρπασαν οἱ δυσμενεῖς πρὸς τὴν Σουηδίαν διακείμενοι Βασιλεῖς, Φρειδερίκος ὁ τῆς Δανιμαρκίας, Αὐγούστος ὁ τῆς Πολωνίας καὶ Πέτρος ὁ Κζάρς τῶν Μοσχοβιτῶν καὶ ἐλπίζοντες ὅτι ἤθελον ὠρελθῇ ἐκ τῆς νεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀπειρίας συνεστωματώθησαν κατ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον προσέβαλεν αὐτοὺς Κάρολος ὁ ΙΒ', ὁκτὼ καὶ δεκαετῆς ἔτι τὴν ἡλικίαν καὶ ἔδραμε μὲν εἰς Δανιμαρκίαν, ἐπολιόρκησε τὴν Κοπενάγην, καὶ τοὺς Δανοὺς ὥθησε πέραν τῶν χαρακωμάτων αὐτῶν.

Ἀκούων ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ συρίζουσας περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὰς σφαίρας, μέχρι δὲ τοῦ τραχήλου θεθετισμένος ὢν εἰς τὴν θάλασσαν, — « Αὕτη, εἶπεν εὐθύμως, ἔσεται τοῦ λοιποῦ ἡ μουσική μου » Περαιώσας δὲ ἐν ὀλιγωτέραις τῶν ἐξ ἐδομαδίων τὸν πόλεμον τοῦτον ἐστράφη κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Νάρβαν πολιορκουμένην ὑπὸ 100.000 Ρώσων. Ἄγων δ' αὐτὸς 9000 ἄνδρας προσβάλλει τοὺς ἔχθρους, ὡθεὶ αὐτοὺς πέραν τῶν χαρακωμάτων των, φονεῖ ἢ πνίγει τρισμυρίους, διςμυρίους ἀναγκάζει νὰ ζητήσῃ χάριν καὶ τοὺς ὑπολοίπους διασκορπίζει ἢ συλλαμβάνει αἰχμαλώτους· καὶ εἰς τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν Ρώσων στρατιωτῶν ἐπιτρέπει νὰ ἀπέλθωσιν ἄσπλοι, εἰς τοὺς ἄλλους δὲ ἡμίσεις νὰ διαθῶσι τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν ὀπλῶν των, καὶ μόνου τοῦ στρατηγοῦ φυλάξας ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ ξίφη των καὶ ἀρμύριον ἄφθονον. Τὸ δὲ φθινόπωρον τοῦ 1701 στρέφεται ἤδη ὁ νικητὴς κατὰ τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ ἐξεδιχθῆ τὰν Κζάρων πρῶτον διέβη τὸν πεπαγωμέ-

νον Δουῖναν, προσέβαλε τοὺς ἔχθρους θελήσοντας νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάβασιν, καὶ μετ' ὀλοσχερῇ νίκῃν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Σάξωνας. Ἐκείθεν μεταβαίνει εἰς Κουρλανδίαν ἥτις παραδίδεται ἀμέσως εἰς αὐτόν, περὶ εἰς Λιθουανίαν, ὑποτάσσει τὰ πάντα, καὶ ἐγγίζει νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν Αὐγούστον. Μετὰ πολλὰς δ' ἄλλας νίκας, αἵτινες ἐπτόησαν σύμψασαν τὴν Εὐρώπην, κατακτᾷ τὴν Πολωνίαν, καὶ δίδει αὐτὴν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Στανίσλαον. Τότε δὲ στρέφει πάλιν τὰ ὄπλα του κατὰ τοῦ Κζάρου, θέλων καὶ αὐτὸν νὰ ἐκθρονίσῃ, ὁρμαῖται ἐκ Σαξωνίας κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1607, στρατὸν ἄγων 44 χιλ. ἀνδρῶν, φυγαδεύει τοὺς Ρώσους, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Οὐκρανίας ὡς χεῖμαρρος λάβρος χύνεται πρὸς τὴν Μόσχαν. Ἀλλ' ἐδῶ ἡ τύχη τὸν ἐγκαταλείπει ἀποπλανᾶται μὲν τὸ πυρβολικὸν του, ἀποπλανᾶται δὲ τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ του ἐντὸς τῆς τελευτάδου ἐρήμου. Ὁδηγῶν αὐτὸς τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, προσβάλλεται εἰς Πουλτάβαν τῇ 8 Ἰουλίου 1709 ὑπὸ τοῦ Κζάρου, τροπνέται ἐξ ὀλοκλήρου, πληγώνεται κατὰ τὴν κνήμην, καὶ ἀναγκάζεται ἐπὶ τινὰς ἡμέρας νὰ ζητήσῃ ἄσυλον ἀπὸ καλύβης εἰς καλύβην περιφερόμενος ἄγνωστος· ἐκείθεν διαβαίνει τὸν Βορυσθένην καὶ καταφεύγει προστασίαν ζητῶν πρὸς τοὺς Τούρκους.

Ὁ δὲ Σουλτάνος δέχεται αὐτὸν ἐπαξίως τῆς δόξης καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ πληροῦτος ὀλοκλήρου τὴν Εὐρώπην. Εἰς Τουρκίαν καταφυγὼν σκοπὸν προὔτίθεται ὁ Κάρολος νὰ ἐξεγείρῃ τὴν Πύλιν κατὰ τῶν Ρώσων. Ἀποτυχὼν ὅμως ὀργίζεται κατὰ τοῦ Σουλτάνου καίτοι αἰχμαλώτος σχεδὸν ὢν αὐτοῦ, ἀνίσταται κατὰ τῆς προσταγῆς τοῦ ν' ἀναχωρήσῃ, ὀχυροῦται ἐν τῇ εἰς Βενδερ οἰκίᾳ του, ὑπερασπίζεται ἐν αὐτῇ, τῇ 11 Φεβρουαρίου 1713, μόνος αὐτὸς μετὰ 40 ὑπηρετῶν του κατ' ὀλοκλήρου στρατοῦ Γενιτσάρων, φονεῖ δώδεκα ἄνδρας ἰδίᾳ χειρὶ ἐν τῇ μάχῃ, καὶ μόνον πυρποληθείσης τῆς οἰκίας του παραδίδεται καὶ μεταφέρεται εἰς ἄλλην οἰκίαν. Ἐκτοτε αἱ δυσπραγεῖαι του αὐξάνουσιν ὀσμείραι. Ὁ Αὐγούστος ἀναλαμβάνει ἐν τούτοις τὸν θρόνον του. Μετρημισμένος τέλος ὁ Κάρολος ἀναχωρεῖ μετὰ δύο μόνον ἑταίρων του, διέρχεται τὴν Γερμανίαν, φθάνει εἰς Σταλτσούνδ τῇ 12 Νοεμβρίου 1714 πολιορκεῖται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ σώζεται εἰς Σουηδίαν, ἐνῷ ἀδύνατον τὸ ἐνόμιζον, διεκπεύσας τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐπὶ λέμβου μικρᾷ, ἐν ᾗ δύο τῶν ἀνθρώπων του ἐφονεύθησαν ὑπὸ σφαρῶν. Ἡ Σουηδικὴ ἦν τότε εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ τόπου αἱ δυστυχίαι, οὐδὲ αἱ ἰδία ἐαυτοῦ θεράπυσαν αὐτὸν ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ πολέμου· προσβάλλει τὴν Νορβηγίαν μετὰ στρατοῦ ἐκ διςμυρίων ἀνδρῶν, καὶ ἐνῷ ἐπολιόρκει πόλιν τινὰ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1718, σφαῖρα ἀποπλανηθεῖσα κτυπᾷ αὐτόν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐνῷ ἐπεθεώρει τὰς ἐργασίας τῶν πυρβολιστῶν του, καὶ εἰς τὴν ὥχραν τῶν ἀστέρων λάμψιν ἐξαπλώνει αὐτὸν νεκρὸν τῇ ἐνάτῃ ἐσπερινῇ ὥρᾳ τῆς δωδεκάτης Δεκεμβρίου, καὶ εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 37· πρὶν ἐκπνεῦσθαι ἐπρόφθασε νὰ σῇ τὸ ξίφος του ἕνα

πλήξη τὸν φονέα αὐτοῦ.

Ἐνῷ ἡμέραν τινὰ ὁ Κάρολος διετκήδαζε περιπατῶν, χωρικός τις Πολωνός, ῥιφθεὶς εἰς τοὺς πόδας του, τὸν ἐξήτει δικαιοσύνην καθ' ἑνὸς στρατιώτου, διαρπάσαντος τὸ γεῦμα τῆς οἰκογενείας του· ὁ βασιλεὺς μετεπέμψατο τὸν στρατιώτην. — « Ἀληθὲς εἶναι, τὸν ἠρώτησεν αὐστηρῶς, ὅτι ἐκλεψες τὸν ἀνθρώπον τοῦτον; — Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης, δὲν ἔκαμα ἐγὼ εἰς αὐτὸν τόσον κακόν, ὅσον ἡ Μεγαλειότης σας ἐκάμετε εἰς τὸν κύριον του, διότι ὑμεῖς μὲν τοῦ ἠρπάσατε βασιλεῖον, ἐγὼ δὲ δὲν ἐπῆρα ἀπὸ τοῦ ἀστειῶν τοῦτον παρὰ μίαν ὄρνιθα. » Ὁ βασιλεὺς ἔδωκε μὲν διὰ τῆς ἰδίης του χειρὸς δέκα δουκάτα εἰς τὸν χωρικόν, ἐσυγχώρησε δὲ τὸν στρατιώτην διὰ τὴν εὐφρίαν, εἰπὼν εἰς αὐτὸν « ἐνθυμοῦ πάντοτε, φίλε μου, ὅτι, ἐάν ἐγὼ ἠρπάσα βασιλεῖον ἀπὸ τὸν βασιλεῖα Αὐγούστον, τίποτε δὲν ἔλαβον δι' ἐμαυτόν. »

Οἱ μεγαλήτεροι κίνδυνοι οὐδαμῶς διετάρχξαν ποτὲ τὴν ἡγεμόνα τοῦτον· φονευθέντος τοῦ ἵππου του ἐν τῇ μάχῃ τῆς Νάρβας ἐλαφρῶς ἐπήδησεν ἐπὶ ἄλλου εἰπὼν εὐθύμως « οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μὲ ἀναγκάζουσι νὰ γυμνάζωμαι. »

Ἐνῷ δὲ ἡμέραν τινὰ ὑπηγόρευεν ἐπιστολὰς εἰς τὸν γραμματεῖα του, θόμβᾳ πεσοῦσα ἐπὶ τῆς οἰκίας διεπέρασε τὴν στέγην, καὶ διερῥάχῃ πλησίον τοῦ βασιλικοῦ δώματος· τὸ ἥμισυ τοῦ σανιδώματος τεμαχιστὸν ἔπεσε, τὸ δωμάτιον ὅμως ἔνθα ὁ βασιλεὺς εὐρίσκετο ὀλίγον τι ἔπαθε καὶ κατ' εὐτυχίαν οὐδὲν τῶν ρηγμάτων τῆς σφαίρας εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ τοὶ ἡ θύρα ἦν ἀνοικτή· ἐκ τοῦ κράτους τῆς θόμβας, καὶ ἐκ τοῦ καταπληκτικοῦ τριγμοῦ τῆς οἰκίας, ἡ γραφεὶς ἔπεσε ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ γραμματέως — « τί τρέχει; ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς ἡσύχως, διατί δὲν γράφεις; » Ὁ γραμματεὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀρθρώσῃ ἢ τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις, « Ἐ! Μεγαλειότατε... ἡ θόμβᾳ! — » « Ἐ τί; ὑπέλαβεν ὁ βασιλεὺς, τί κοινὸν μεταξὺ θόμβας καὶ ἐπιστολῆς; ἐξήκολούθει. »

Ἐν τινὶ μάχῃ σφαῖρα τοῦ ἔθρουσε τὴν κνήμην, αὐτὸς δὲ ἐξηκολούθει οὐχ ἦττον διοικῶν τὸν στρατὸν του, ἡ ἐλαχίστη δὲ παραχρῆ δὲν ἐφάνη ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

Αἰετοπετὴ ἐτήρησε πλειοτέραν φιλάνθρωπ' ἂν, ἡ ὅσιν σπνῆθας· δεικνύουσιν οἱ κατωκνηταὶ ἡμέραν τι νὰ μάχῃς, εὐρών ἐν τῇ συμπλοκῇ νέον ἀξιωματικὸν Σουηδόν, τραυματιὰν καὶ ἀνίσχον πλεόν νὰ βαδίσῃ, προσέφερεν εἰς αὐτὸν ἀναγκαστικῶς τὸν ἴδιον ἵππον του, αὐτὸς δὲ ἐξηκολούθησε πολέμων πεζός· εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν του.

Ὁ Κάρολος ἐτήρησε πάντοτε αὐστηροτάτην δίκαιαν στρατιωτικὴν δυστηρεστημένους· παρουσίασε κατὰ τὰς δυστυχίας τοῦ 1709 τὸν ἄρτον του, μέλανα καὶ λιψὸν καὶ κριθινόν, μόνην τροφὴν τὴν ὅποιαν τότε εἶχον οἱ στρατιωταὶ του, καὶ ταύτην οὐχὶ πάντοτε· ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν ἀταράχως τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου, τὸ ἔφαγεν ὁλόκληρον, καὶ ἔπειτα εἶπεν εἰς τὸν στρατιώτην « δὲν εἶναι καλὸς τῇ ἀληθείᾳ, τρώμεται ὅμως. »

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΑΥΤΩΝ.

ΥΠΟ
ΜΟΝΤΕΣΚΙΟΥ.



Κάρολος ὁ IB'· μόνος προητοίμασε τὴν πτώσιν ἑαυτοῦ, μόνων τῶν ἰδίων δυνάμεων χρῆσιν ποιήσας, καὶ σχέδια διανοηθεὶς, τὰ ὅποια διὰ πολυχρονίου μόνον πολέμου ἠδύναντο νὰ καταστῶσιν ἴσως ἐκτελεστή, ἐνῷ τοιοῦτον πόλεμον τὸ θρασυαίμιόν του δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ.

Τὸ δὲ Κράτος τὸ ὅποιον ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ δὲν ἦτο παρηγματικῶς ἀλλὰ Κράτος γεννώμενον καὶ νεάζον. Πολέμων πρὸς τοὺς Μωσκοβίτας, ὁ Κάρολος τοὺς ἐμάνθανε νὰ πολεμῶσιν, ἐκείτη δὲ ἦτα τοὺς ἐπλησίαζε πρὸς τὴν νίκην καὶ ἠττώμενοι ἐκτὸς, ἐμάνθανον νὰ ὑπερασπίζωνται ἐντὸς τῆς χώρας αὐτῶν.

Ἐν ταῖς ἐρήμοις τῆς Πολωνίας ἐν αἷς περιπλανᾶτο καὶ ἐν αἷς ἐφαίνετο ἐπιχυθεῖσα ἡ Σουηδία, ὁ Κάρολος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν κύριον τοῦ κόσμου, ἐνῷ ὁ κυριώτερός του ἐχθρὸς ἐνεδυνάμωτο κατ' αὐτοῦ, τὸν περιέζωνεν, ἐξηπλοῦτο ἐπὶ τῶν παρακλίων τῆς Βαλτικῆς, καὶ ἐλεηλάτει ἡ κατελάρβανη τὴν Λιβονίαν.

Ἐμυρίαζε δὲ οὕτως ἡ Σουηδία πρὸς ποταμὸν τοῦ ὁποίου ἀπέκοπτον τὰ ὕδατα ἐν τῇ πηγῇ, ἐνῷ τὸν μετωχέτευον ἀλλαχοῦ.

Δὲν ἀπώλεσε λοιπὸν τὸν Κάρολον ἡ Πουλτάβα· ἐάν ἐκεῖ δὲν κατετρεφέτο, ἀλλαχοῦ ἤθελε καταστραφῇ. Διότι τὰ μὲν τυχαῖα συμβεβηκότα εὐκόλως ἱκανοθυοῦνται, τὰ δὲ ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων συνεχῶς γεννώμενα πάντως ἀμύηχανον εἶναι νὰ καταβάλῃ τις.

Ἄλλ' οὔτε ἡ φύσις, οὔτε ἡ τύχη ἐπραξαν τοσαῦτα κατὰ τοῦ Καρόλου, ὅσα αὐτὸς ὁ Κάρολος ἐπραξε κατ' ἑαυτοῦ.

Δὲν συνεμορφώθη δὲ καὶ οὐδὲ πρὸς τὴν τότε κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἠκολούθησεν ἀόριστόν τι σχέδιον τὸ ὅποιον εἶχε συλλάβει, καὶ τοῦ ὁποίου καὶ μετ' αὐτὴν ἐτι τὴν καταστροφὴν του οὐδόλως ἐξέκλινεν.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Κάρολος ἤξευρε νὰ κερδίξῃ μάχας μᾶλλον παρὰ πολέμους· ἀλλ' ἂν καὶ δὲν ἦτο Ἀλεξάνδρος, ἦτον ὅμως ὁ ἀριστος τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τὸ σχέδιον ἐπέτυχε διότι ἦν προῖον θαυμάτης περινόας. Αἱ ἐν Ἑλλάδι ἀποτυχταὶ τῶν Περσῶν, αἱ κατακτήσεις τοῦ Ἀγισιλάου καὶ ἡ κατάβασις τῶν Μυρίων εἶχον καταδείξει τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τε τὸν τρόπον τοῦ πολεμεῖν καὶ κατὰ τὸ εἶδος τῶν ὀπλῶν. Γνωστὸν δὲ ἦν ὅτι οἱ Πέρσαι τοσοῦτον ἦσαν υπερήφανοι, ὥστε ἀδύνατον ἦν νὰ διορθωθῶσι.

Πρὸς τοῦτο δὲ οὔτε ἠδύναντο πλεόν νὰ ἐξασθενίσωσι τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν διακρίσεων καὶ τῶν ἐμφυλίων παραχρῶν· διότι ἡ Ἑλλὰς εἰς ἓνα μόνον ὑπετάσσετο τότε ἀρχηγόν, ὅστις ἐξῆπτε τὸν ζῆλόν της διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν αἰωνίων ἐχθρῶν της καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀσίας.